

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

Қазақстан Республикасы Конституциясы күніне арналған
«КОНСТИТУЦИЯ: ҚҰҚЫҚ ҮСТЕМДІЛІГІНІҢ, АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ МЕН
ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ МЕМЛЕКЕТТІҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ІСКЕ АСЫРУ»
атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ
29 тамыз 2018 жыл, Астана қ.

МАТЕРИАЛЫ
Международной научно-практической конференции
«КОНСТИТУЦИЯ: ВОПЛОЩЕНИЕ ЦЕННОСТЕЙ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА,
ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА И СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА»
посвященная Дню Конституции Республики Казахстан
29 августа 2018 года, г. Астана

MATERIALS
International scientific-practical conference
«THE CONSTITUTION: THE EMBODIMENT OF THE VALUES OF THE RULE
OF LAW, CIVIL SOCIETY, AND THE MODERN STATE»
Devoted to Constitution Day of the Republic of Kazakhstan
August 29, 2018, Astana

ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67. 4000.1
К18

Редакциялық алқа:

**Амандықова С.К., Өмірзақов П.К., Хайрмуханмедов Н.И., Тлепина Ш.В.,
Мукашева А.А., Сембекова Б.Р., Жуманова М.Х.**

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми практикалық конференция материалдарының жинағы (29 тамыз 2018 жыл). Жалпы редакциясын басқарғандар: И.И. Рогов, А.О. Шәкіров, Е.Б.Сыздықов. – Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2018. – 394 б.

ISBN 978-9965-31-953-2

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағы қоғамды және мемлекетті жаңғыртудың теориялық және құқықтық аспектілері, азаматтық және қылмыстық-процессуалдық заңнаманы реформалау, сондай-ақ халықаралық стандарттарды енгізу, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасындағы құқықтар туралы ғылыми мақалаларды қамтиды. Жинақ заңгер-мамандарға және кең қауымға арналған. Барлық материалдар авторлардың баяндауында жарияланды.

В Сборник материалов международной научно-практической конференции «Конституция и модернизация общества и государства», посвященной Дню Конституции Республики Казахстан, включены научные статьи по вопросам теоретико-правовых аспектов модернизации общества и государства, реформирования гражданского и уголовно-процессуального законодательства, а также имплементации норм международного права в действующее право РК. Сборник рассчитан на специалистов-юристов и широкий круг общественности. Все материалы опубликованы в изложении авторов.

The collected materials of international scientific-practical conference: «Constitution-the basis of dynamic and stable development of the society and the state», devoted to the Day of Constitution of Republic Kazakhstan the greetings and reports of leadership of state bodies of Kazakhstan, bodies of the constitutional control, ombudsmen, judges of the constitutional courts and correspondent bodies of the number of foreign countries, eminent home and foreign scientists –lawyers are included. The collected materials are designed for experts –lawyers and broad sections of the public. All the materials are published in the exposition of the authors.

ISBN 978-9965-31-953-2
ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67.400.1

©ЕНУ имени Л.Н.Гумилева, 2018

СОДЕРЖАНИЕ

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

Marco Gregg	A Euro model for the tobin tax: the (tossible) impac to the new tax on the European Financial Market (and on the non eu investors)	9
Онгарбаев Е.А.	Об изменениях и дополнениях в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам религиозной деятельности и религиозных объединений	13
Тхабисимова Л.А.	О некоторых аспектах понимания конституционной ответственности в решениях конституционного суда Российской Федерации	17
Кванина В.В.	Конституционно-правовые основы отраслевых принципов предпринимательского права России и Казахстана	20
Букалерова Л.А. Остроушко А.В.	К вопросу о коррупции в системе образования в России	23

СЕКЦИЯ 1

ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И РАЗВИТИЕ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В ЦЕННОСТЯХ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА

Амандыкова С.К. Есентемирова А.М. Аничкин Е.С.	Некоторые проблемы и перспективы высшего образования в Казахстане	27
Абдрасулов Е.Б.	Конституционное право Российской Федерации и стран Центральной Азии: факторы общности	36
Нурпеисов Е.К.	Судебная власть и ее роль в обеспечении конституционной законности.	40
Капсалямова С.С. Абуов А.А.	Конституция и развитие гражданского общества в Казахстане	43
Амандыкова С.К. Калмаганбетова Д.Б.	Некоторые вопросы повышения правовой культуры государственных служащих Республики Казахстан	47
Кусаинова Л.И. Айтбай Ж. А.	Правовые основы положения политических партий в Республике Казахстан	51
Громова Е.А.	Правовое регулирование защиты прав потребителей финансовых услуг в Казахстан	54
Ибрагимов.Ж.И.	Государственно-частное партнерство в условиях цифровой реальности: сравнительно-правовой анализ законодательства России и Казахстана	60
Кусаинова Л.И. Смагулова А.С.	Конституция құқық үстемдігінің кепілі	63
Сарсенова С.Н.	Вопросы возрождения обычных правовых норм в современной системе гражданского права	68
Гезердава С.И.	Актуальные вопросы институциональных реформ области высшего образования Казахстана	72
	Конституционное измерение характеристик гражданского общества (сравнительно-правовой анализ)	76

Иванова Ж.Б.	Конституционно-правовая охрана объектов культурного наследия как воплощение традиционных духовно-нравственных ценностей народа	82
Спиридонова А.В.	Конституционный принцип свободы предпринимательской деятельности и его ограничение антимонопольным законодательством	84
Калмаганбетова Д.Б.	Правовое регулирование участия политических партий в выборном процессе Республики Казахстан	87
Хайрмуханмедов Н.И.	Егемендік ұғымының теориялық-құқықтық негіздері	90
Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Смағұлов А.А. Османова Д.Б. Абдикаликов К.Б. Әлмұхамбетов Ж.Н.	Дәстүрлі құқықтағы ар-намысты қорғаудың өзіне тән ерекшеліктері	94
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Оценка современной системы высшего образования Республики Казахстан	98
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Казакстан Республикасындағы кәсіптік одақтар қызметінің конституциялық-құқықтық жағдайы	102
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Қоғамдық келісім және саяси тұрақтылық – конституциялық құндылықтың мазмұны және оны қамтамасыз ету құралдары.	105
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Есеп беруші мемлекетті қалыптастырудағы мемлекеттік қызметшілердің құқықтық санасының ролі ролі	108
Хайрмуханмедов Н.И.	Қазақстан Республикасында жоғарғы білім беру барысындағы өзекті мәселелер	114
Алимпиева Т.Г.	Еуропалық жоғары оқу орнынан кейінгі білім және ғылыми зерттеулер кеңістігінің ерекшелігі	116
Капсалямова С.С. Зейдин К.Б.	Конституционные основы общественного согласия и политической стабильности Республики Казахстан	123
Женисов С.К. Мысыр Олжас Сеилханов Ж.Д.	Омбудсмен институтының конституциялық-құқықтық негіздері	125
Мырзатаев Н.Д.	Ата заңымыз тарихи-мәдени мұра нысандарын қорғау, сақтау және пайдаланудағы негізгі қайнар көзі ретінде	129
Weisbekova G.K.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	131
Нурутдинова А.Ж.	Цифрлы технологияларды енгізу процесіндегі жоғары білім беру жүйесін жетілдірудің кейбір мәселелері	134
Kussainov A.A.	The concretization of legal norms in court holding (theory and practice)	136
Наурызбаев Е.А. Глеубердина У.Т. Женисов С.К. Мысыр Олжас Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Роза Өміртай	Проблемы совершенствования правовой охраны окружающей среды на военных и оборонных объектах Республики Казахстан	138
	Bologna process as a basis of transformation of higher education institutions in non-commercial joint stock companies (experience of the baltic states)	141
	Мемлекеттік басқару жүйесіндегі конституцияның маңыздылығы	144
	Конституциялық реформалар аясындағы мемлекеттік билік тармақтарының өкілеттіктері	148
	Договор личного найма в обычном праве	150
	Конституция – елдігіміздің айнасы	153

Бердыбаев Е.М.	Қоғамдағы құқықтық сананың қалыптасу бағыттары.	155
Махов А.Р	К вопросу о совершенствовании конституционной ответственности глав субъектов зарубежных федераций	157
Саулен Нуржан	Местные исполнительные органы власти Казахстана: организация, деятельность и полномочия	164
Бабаян Р.А.	Информационная безопасность как неотъемлемая часть системы национальной безопасности Российской Федерации на современном этапе	168
Мырзатаева Р.Д.	Бастауыш сынып оқушыларының тілдік сауаттылығы: әдістемедегі инновациялар	171
Ораз Рсай	Қазақстандағы әйел құқықтарының құқықтық теориялық аспектілері	174
Рябова Т. В	Правовые позиции органа судебного конституционного контроля Республики Армения	177
Нугыманов Е.	Конституция қоғамдық тұрақтылықты сақтау мен нығайтуының кепілі	179
Сапарбекова Б.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресудің әлімдік тәжірибесі	181
Мырзатаев Н.Д.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың шетелдік тәжірибесі	187
Гастаев Н.Б.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың шетелдік тәжірибесі	187
Цой К.Р.	Анализ законодательства в сфере образования для детей с особыми образовательными потребностями	189
Макоев Т.В.	Конституционные основы многопартийности в современной России	194
Садуақасов А.А	Мемлекеттік билік бөлінісінің принциптері және қр-ның конституциясына бектілуі	197
Зейнелгаби Адиль Омарова Э.Б.	Правовое регулирование вопросов социального обеспечения в Республике Казахстан	199

СЕКЦИЯ 2 КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВООТНОШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ЧЕТВЕРТОЙ ПРОМЫШЛЕННОЙ РЕВОЛЮЦИИ

Өмірзақов П.Қ	Корпоративтік құқықтың дамуының конституциялық негіздері	203
Абдирайымова А. докторант	К вопросу о государственном регулировании продовольственной безопасности в Республике Казахстан	205
Бексултанова Р.Т., Калтаева А.Т.	Доступ к правосудию как принцип правового государства	209
Жаркенова С.Б.	Некоторые актуальные вопросы совершенствования трудового законодательства Республики Казахстан	212
Жусипова Б.А., Омарова Э.Б.	Еуразиялық Экономикалық Одақ мүше елдердің жер қатынастары субъектілерінің құқықтық жағдайы	218
Нурғалиева Е.Н.	Правовая защита социально-уязвимых слоев населения	221
Нурмагамбетов А.М.	Некоторые вопросы становления конституционализма в Республике Казахстан	225
Нурмагамбетов А.М.	О некоторых новеллах современного трудового законодательства Республики Казахстан	228
Нурмагамбетов А.М.	О предмете международного трудового права	231
Нурмагамбетов А.А.	Добросовестность, разумность и справедливость	235

докторант Омарова Э.Б., Бердиярова Ж.С. Омарова Э.Б., Жусипова Б.А. Палымбетов Н.Ш. докторант Хасенов М.Х.	как оценочные понятия гражданского права Охрана труда по действующему трудовому законодательству Конституционно правовые основы Жұмыспен қамтудың типтік емес нысандарының заңды мәні Влияние новых технологий на развитие гражданского права: вызовы XXI века	239 242 246
Марат Н.М.	Қазақстан Республикасында концессиялық қатынастардың құқықтық реттелуі	252
Карибаева А.К.	Основные направления определения гражданско-правовой ответственности за коррупционные правонарушения в Республике Казахстан	258
Кожаметова С.Г.	Особенности правового статуса различных видов субъектов предпринимательства	262
Сақтағанова И.С., Аябековам.Н.	Мүмкіндігі шектеулі адамдардың қол жетімді ортадағы құқықтары: тәжірибелері, мәселелер және оны шешу жолдары	266
Абдраимов Е. Палымбетова М.	Апелляциялық сатыдағы соттың өкілеттігі Жерге меншік иелері мен жер пайдаланушылардың құқығын шектеудің құқықтық мәселелері	275 277
Сактаганова А.	Қазақстан Республикасының халықты әлеуметтік қорғау саясаты	280
Тоғжанова Ж.	Ювеналды әділет – кәмелетке толмағандар құқықтарын қорғау кепілі	283
Жүмекен Н.	Қазақстан Республикасындағы инвестициялық саясатты жүзеге асыру және қр заңнамасына сәйкес реттеу	285
Сактаганова А.	Медициналық сақтандыруды дамытудың шетелдік тәжірибесі - азаматтардың мүдделерін қорғаудың нысаны	288
Абдраимов Е. Сактаганова А.	Сот билігінің конституциялық негіздері Қазақстандағы арбитраж (аралық) соттың қалыптасуы және дамуы	291 294
Сақтағанова И.С., Аябекова М.Н. Темиржанова А., Жолимова А., Болатбекова И. Қожахметова Д.С.	Мүгедектердің құқықтарын қорғаудың халықаралық- құқықтық негіздері Правовой механизм защиты прав человека (на примере построения финансовых пирамид)	298 305
Сақтағанова И.С., Жанжігітова Ж.А. Марленқызы А.	Совершенствование правовых механизмов ипотечного кредитования в Республике Казахстан Жаңа заманғы экономикалық қоғамдағы отбасылық бизнесті дамытудың кейбір мәселелері Атқарушылық іс жүргізу құқықтық институтының дамуы және келешегі	308 314 318
Айбасов А. Аманғалиева А.	Сақтандырудың даму тарихы Шет мемлекеттердегі баламалы немесе аналогиялық құқықтық институттар	325 331
Калтаева А.Т.	Конституция-қоғам мен мемлекет дамуының динамикалық және тұрақты негізі	338

**СЕКЦИЯ 3
ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УГОЛОВНОЙ ПОЛИТИКЕ**

РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Ахпанов А.Н., Келигова Х.Ю.	Ошибки в свидетельских показаниях	341
Ахпанов А.Н., Турсын А.М.	Вопросы обеспечения электронного перевода В современном уголовном процессе	345
Скаков А.Б.	Обеспечение прав испытуемых в условиях пробации	349
Сембекова Б.Р.	Антикриминальная безопасность личности в системе противодействия терроризму и экстремизму	355
Канаев А. С Амиргалиев А.А.	О некоторых вопросах контрразведывательной деятельности в Республике Казахстан	358
Дук Ю.И.	Соблюдение принципов верховенства права в борьбе с региональной преступностью.	362
Кабакова О.В.	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	364
Баймолдина С. М.	Уголовная ответственность за преступления, совершаемые в информационных системах в Республике Казахстан	369
Муратханова М.Б., Мұқаметқазинов А.С.	Халықаралық деңгейде және шетелдерде	372
Ашимова Э. А.	Жасөспірімдерді өзін - өзі өлтіруге дейін жеткізуге итермелейтін себептер	376
Ашимова Э. А., Абулкаирова А. М. Даурембеков Е.К.	Пайдакүнемдік қылмыстарының алдын алу шаралары	382
	Правовые аспекты избрания меры пресечения в виде содержания под стражей в отношении женщин подозреваемых и обвиняемых в акте терроризма	385
Балгынтаев А.О., Енсебаева А.Р. Досанов М.У.	Вопросы социального обеспечения судей	389
	О вопросах совершенствования Казахстанского уголовного законодательства по борьбе с мошенничеством	391
Салпеков А. С.	Правовые гарантии и проблемы обеспечения независимости судей в Республике Казахстан	394
Сеилханов Ж.Д.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	398
Тулепенов Ж. К. Кубенова Ш.А.	Қылмыстық жауаптылықтан босатудың кейбір негіздері	400
	Уголовная ответственность за вовлечение совершеннолетних в совершение уголовных правонарушений в Республике Казахстан	404
Бегеев Т. Б.	Особенности проявления экстремизма и терроризма в обществе	407
Аширбекова К. Б. Дуисова А.М.	Систематизация судебного приговора	411
	Права и свободы человека в Казахстане, как система ценностей правового государства	413
Кулбаева М. М.	Понятие и эффективность уголовно-правового воздействия на врачебную ошибку	418

СЕКЦИЯ 4

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РЕАЛИЗАЦИИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Сарсембаев М.А.	Казахстанские и международные суды в решении международно-правовых проблем (на примере проблем международного транспорта и транзита)	422
------------------------	--	-----

Тлепина Ш.В.	Периодизация истории международного права	425
Акпарова Р. Н.	Международные стандарты и законодательство Республики Казахстан о правовом значении актов органов уголовного преследования и судов иностранных государств	431
Алпысбаева Ю. А.	Актуальные проблемы обеспечения свободы передвижения товаров в рамках евразийского экономического союза	441
Алшинбаев И. Ф.	Международно-правовое регулирование биологической безопасности на космических объектах	443
Есенбаева Г. С.	Международно-правовые проблемы режима контроля за ракетными технологиями	446
Жаксыгельдинов Л. Д.	Определение правосубъектности транснациональных корпораций в теории международного права	449
Жунусбекова А. Ж.	Халықаралық құқықтағы халықаралық шарттардың маңыздылығы	452
Искакова Ж. Т.	Еаэс и вто: взаимодействие двух правопорядков	456
Кабакова О.В	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	458
Қаражан Б. С.	Международно-правовое сотрудничество стран центральной азии в условиях региональной интеграции	463
Костяная Ю. С.	Конституционное право человека и гражданина на информацию в Республике Казахстан.	466
Сатова А. С	Энергетическое сотрудничество в рамках еаэс как инструмент глобализации.	468
Сарсембаев М.А.	Проблемы транзита В Казахстанском законодательстве и международном праве	470
Сейдеш Б. Б.	Конституция – мемлекеттің тұрақтылығы мен ұлттық құндылықтарды сақтау кепілі ретінде	475
Сулейманова И. И.	Халықаралық құқық принциптері мен нормаларына сәйкес қылмыстық заңнаманы дамыту жолдары	483
Панов С.К.	Универсальный периодический обзор как уникальный механизм универсальной правозащитной системы	485
Хамидулина М. Б.	Вопросы международно-правовой защиты авторских и смежных прав	487
Шналина А. А.	Техническое регулирование как механизм защиты потребителей. Безопасность игрушек.	491
Sartayev A.K.	“Kazakhstan in the age of independence (some problems of international treaties realization)”	493

http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1500000418_.

4. Официальный сайт Исследовательского центра проблем регулирования робототехники и искусственного интеллекта. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://robopravo.ru/riezoliutsiia_ies.

5. Официальный сайт журнала «Популярная механика». [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.popmech.ru/technologies/379112-novye-zakony-robototehniki-kak-v-evrope-reguliruyut-prava-robotov/>.

6. Шелютто М.Л. Дети, зачатые после смерти родителя: установление происхождения и наследственные права // Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. № 4, 2016. – с.91-92.

7. Филимонова И.В. Проблемы правового регулирования постмортальной репродукции в семейном законодательстве России // Электронный научно-практический журнал «Политика, государство и право». [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://politika.snauka.ru/2015/02/2333>.

8. Аникина Г.В. К вопросу о правовом регулировании постмортальной репродукции // Электронный научный журнал «Наука. Общество. Государство», 2013, №2 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://esj.pnzgu.ru/page/13437>.

9. Дахно Ф.В. Вспомогательные репродуктивные технологии и проблемы постмортальной (посмертной) репродукции // Жіночий лікар, 2009. – № 2. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://z-l.com.ua/ru/article/281>.

10. Гражданский кодекс Республики Казахстан (Особенная часть) от 1 июля 1999 года № 409 // ИПС «Әділет» [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://adilet.zan.kz/rus/docs/K990000409_.

11. Клаус Шваб. Четвертая промышленная революция. М.: ЭКСМО: 2017. – 208 с.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА КОНЦЕССИЯЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕЛУІ Марат Нұржан Маратұлы

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті заң факультетінің азаматтық және экологиялық құқық кафедрасының аға оқытушысы

Қазақстан Республикасы Конституциясының 26-бабының 4-тармағында «Әркімнің кәсіпкерлік қызмет еркіндігіне, өз мүлкін кез келген заңды кәсіпкерлік қызмет үшін еркін пайдалануға құқығы бар» деп көрсетілген[1]. Соңғы уақытта кәсіпкерлік саласында мемлекеттік-жекешелік әріптестікке негізделген концессиялық қатынастар жедел дамып келеді.

2017 жылдың 31 қаңтарында жарияланған Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: «жаһандық бәсекеге қабілеттілік» атты Қазақстан халқына Жолдауында: «Жекеменшік капитал тарту үшін мемлекет-жекеменшік серіктестігінің ықтимал барлық түрі мен нысанын пайдалану қажет[2].

Концессия термині латын тілінде концессиио(рұқсат ету) ұғымын білдіреді және жеңілдік беру, келісімге келу мағынасында қолданылады. Концессиялық қатынастарды зерттеуші Ж.Ведель концессия термині әкімшілік құқықтарды тұрақсыз терминдердің бірі екендігін атап көрсетеді. Ғалымның түсіндіруінше концессиялық қатынастардың негізінде әкімшіліктің берген рұқсаты жатыр. Концессия түсінігі әлемнің әр мемлекетінде әртүрлі әрқилы түсіндіріледі. Мысалы, Еуропалық одақ мемлекеттерінде концессияға контракт анықтамасы қолданылады. Канада, Коста-Рико, Ресей заңнамасында концессияға шарт түсінігі беріледі. Қырғызстан заңнамасында концессия рұқсат ету мақсатында қолданылады. Ал, Украина және Сербия заңнамасында концессия белгілі бір тұлғаларға берілетін құқық деп түсіндіріледі. Концессия пәнінің талдамасы да әр мемлекетте әр қилы болып келеді. Канада мен Коста-Рикода концессияның пәні үкіметтің меншігі деп көрсетіледі. Ресей

заңнамасында концессияның пәні концедентке меншік құқығы бойынша тиесілі мүлік деп түсіндіріледі. Қырғыз Республикасында концессияның пәні - мүлік, жер және оның қойнауы. Сербияның концессиялық заңнамасында концессия пәніне қоғамдық пайдаланыстағы табиғи ресурстар және объектілер деп көрсетіледі.

Әлемдік тәжірибеде әріптестік орнатудың концессиялық нысанының терең тарихы бар. Бұл ЖЭС кезеңіндегі және зерттеушілердің және қазіргі кездегі отандық және шетелдік ғалымдар еңбегінде көзделген. Концессиялар туралы Ресей заңнамасының негізін салушылар А.Михаилов және М. Субботин концессияның тарихи дамуын төлемдермен яғни мемлекеттің белгілі бір талаптармен өзінің мемлекеттік кіріс алу және салық салу құқығын беруімен байланыстырады.

Концессия бұл – күрделі, көпжақты ұғым. Оны жария биліктің актісі, құқықтық қатынастар жүйесі, құқықтық қатынастар механизмі және шарт ретінде қарастыруға болады. Жалпы жағдайда концессия ретінде жария биліктің актісі түсініледі. Ол арқылы мемлекеттік және жергілікті мүлікті белгілі бір қызмет түрлерін жүзеге асыру үшін жеке меншік нысанындағы тұлғаларға басқару мен пайдалануға беруі қамтамасыз етіледі.

Концессиялық келісімдер мемлекет пен жеке инвестор арасындағы пәні қызметтің кең түрін қамтитын әлемдік тәжірибеде тарихи қалыптасқан шарттық қатынастың бір нысаны.

Дамыған елдердегі концессиялық келісімдерді қолданудың тәжірибесі көрсеткендей, Мемлекеттік және жекешелік әріптестікті Ресейлік зерттеуші В.Г.Варнавский концессияны біржағынан мемлекет немесе жергілікті атқару органы, екінші жағынан жеке немесе заңды тұлға қатысатынын күшіндегі заңнамаға сәйкес құрылатын, пәні мемлекеттік меншік объектісі немесе қоғамдық қызмет болып табылатын қатынастар жүйесі деп түсіндіріледі. Д.Б.Матвеева, «концессия мемлекет пен жеке субъектінің арасындағы қатынастар жүйесі. Бұл жүйе концеденттің концессионерге мемлекеттік меншікті пайдалануына берілуіне және мемлекеттік монополия болып табылатын айрықша қызметті жүзеге асыруынан көрінеді деп түсіндіріледі». С.А.Сосна, «Концессияны жеке субъектіге мемлекеттік және жергілікті мүлікті пайдаланып уақытша шаруашылық жүргізуі деп көрсетеді [3,14]. Концессионер мемлекетке шаруашылық жүргізгені үшін салық және де басқа да төлемдерді төлеу міндеті деп түсіндіреді». М.Ю.Лебедеваның пікірінше, «концессия дегеніміз – табиғи байлықтарды және ұлттық экономиканы қалпына келтіру және дамыту үшін кәсіпорындарды, жер учаскелерін, жер қойнауын және басқа да объектілерді тараптардың келісіміне сәйкес шетелдік жеке және заңды тұлғаларға уақытша беруге бағытталған шарт».

Концессияны шарт ретінде анықтау үшін концессиялық келісімі ұғымы қолданылады. Ұзақ уақыт отандық заң ғылымында осы терминге байланысты белгілі бір нақтылық болған жоқ. Концессия туралы заңға сәйкес концессиялық келісім бойынша бір тарап (концессионер) өз есебінен белгілі бір жылжитын немесе жылжымайтын мүлікті жасауға немесе реконструкциялауға концессиялық қызметті жүзеге асыруға міндеттеледі.

Концессиялық келісімнің объектісі концедентке меншік құқығымен тиесілі объект. Концедент концессионерге объектіні иеленуге және пайдалануға міндеттеледі. Осы анықтамадан мынаны түйіндеуге болады:

Концедент концессия объектісінің меншік құқығының иесі

Концессионер концессиялық келісімге сәйкес белгілі мерзімге концессиялық қызметті жүзеге асырып, өз есебінен концессия объектісін жасауға, реконструкциялауға міндеттенетін және объектіге иелену және пайдалану құқығын жүзеге асыратын жеке тұлға немесе заңды тұлға;

Концессиялық келісімнің объектісі концессиялық келісімде көзделген қызметті жүзеге асыруға арналған технологиялық жағынан өзара байланысты жылжитын немесе жылжымайтын мүлік [4,58]

Концессиялық қатынастарды тереңірек ұғыну үшін концессиялық механизмі терминін пайдаланған дұрыс деп есептейміз. Концессиялық механизм бұл – концессионер мен концеденттің қоғамның өзара бірлескен іс-қимылдың механизмі, концессионер концессия объектісін құруды, реконструкциялауды және пайдалануды іске асыру міндетін алады,

объект концеденттің меншігінде қалып, қоғамның мүддесі үшін қызмет етеді. Концессиялық механизм бизнес және қоғам мемлекеттің мүдделерінің теңгерімділігін қамтамасыз етіп, оларды ортақ іс-қимылға жұмылдырады.

Концессиялық механизмге сәйкес концедент концессионерге өз меншігіндегі объектіні келесі талаптармен береді:

- Концессионерге иелену және пайдалану құқығымен концессия объектісі беріледі;
- Концессионер объектіні салуды, реконструкциялауды инвестициялауы тиіс;
- Концессионерге инвестицияның қайтарылымы объектіні комерциялық пайдалану негізінде жүзеге асырылады;
- Концессия мерзімі шектеулі, бірақ осы мерзім ішінде -концессионердің салынған капиталды қайтарып алу ғана емес, пайда алуға да мүмкіндігі бар. Концессия мерзімі аяқталғаннан кейін объект концедентке қайтарылады.
- Концеденттің меншігін иеленгені және пайдаланғаны үшін концессионер оған концессиялық төлемдерді және объектіні пайдаланғаны үшін табыстың бір бөлігін беруге міндеттеледі.
- Концедент пен концессионердің қатынастары концессиялық келісім негізінде құрылады;
- Концессионердің тұтынушыларға қызметі үшін алынатын тарифтер концессиялық келісім талаптарымен реттеледі және концедент келісімнің барлық мерзімінде мұны толық бақылай алады.

Концессиялық механизмді жүзеге асыру кезінде концессионердің негізгі мақсаты пайда алу. Ал, концеденттің мақсаты қоғам мен мемлекет мүддесін қорғау. Бірқатар мәселелер бойынша концессионер мен концеденттің мүдделері бір-біріне қарама-қайшы болып келеді. Бірақ, олардың ортақ мақсаттары келісімге келуге мәжбүрлеп концессия объектісін басқаруға және инвестицияларға және тағы басқа да мәселелерге байланысты ортақ шешімге келуге әкеледі. Концессияның барлық мерзіміне тараптар тек қана концессиялық келісімнің мазмұнымен ғана емес, және сонымен қатар басқа да қатынастармен өзара байланысты. Мысалы, концедент концессия объектісінің жағдайына бақылау мен қадағалауды және концессионердің қызметіне бақылауды жүзеге асыра алады. Концессионердің қызметіне жүйелі түрде мониторинг жасай алады. Концессионердің концессия объектісін пайдалу кезінде тұтынушылармен өзара әрекетке түсетіндігі оның қоғаммен ерекше қатынастарын негіздерін анықтайды. Осыған байланысты концессионер қызметіне және объектінің жағдайына бақылау жасау қызметті тұтынушылар арнайы мамандандырылған қоғамдық ұйымдар арқылы жүзеге асырады. Концессионер немесе концеденттің қоғамдық мүддені орындауы немесе орындамауы туралы мәлімет концессионер мен концедентке түседі. Концессиялық механизмнің маңызды кезеңі концессиялық қатынастар объектісі өзгерісінің мониторингі мен диагностикасы атап айтқанда, концессиялық жобаны жүзеге асырудың әлеуметтік-экономикалық тиімділігін бағалау. Концессиялық механизмнің тиімділігінің бағасын сипаттауда концессиялық жоба ұғымын қолданамыз. Біздің пікірімізше концессиялық жоба мемлекет мақсатын қамтамасыз ететін концессиялық келісім талаптарына сәйкес мемлекет мүлікті реконструкциялауға, жасауға бағытталған іс-әрекеттердің кешенді жоспары, инвестициялық жобаның ерекше нысаны.

Қазақстан Республикасының концессиялар туралы заңнамасы Азаматтық кодекстен мемлекеттік жекешелік әріптестік туралы заңынан және ҚР концессиялары туралы заңынан тұрады. ҚР концессиялары туралы заңы жер қойнауын пайдалану саласындағы қатынастарға қолданылмайды. Егер, ҚР мақұлдаған халықаралық келісімшартта концессиялар туралы заңнан өзгеше ережелер көзделген жағдайда халықаралақ шарттың нормалары қолданылады. Концессиялар туралы заңда концессиялық қызметің негізгі принциптері көзделген:

- 1.Концедент және концессионердің қызметінің жариялылығы және ашықтығы;
- 2.Концедент және концессионердің тәуекелі мен мүдделерінің теңгерімдігін қамтамасыз ету;

3. Концессия шарты бойынша концессионер ұсынған жұмыстар, қызметтер бойынша тұтынушылардың құқықтарын қорғау;

4. Бәсекелестік еркіндігі.

5. Болашақ концессионерлердің теңдігі және кемсітушілікке жол бермеу;

Концессияға әлеуметтік инфрақұрылым объектілері мен экономиканың барлық салаларын қамтамасыз ету объектілері берілуі мүмкін. Мұндай объектілердің тізілімін ҚР-ның Үкіметі белгілейді. Концессия объектісіне байланысты қызметті жүзеге асыруға арналған мемлекеттік меншіктегі жылжитын және жылжымайтын мүлік, айрықша құқықтар концессионердің уақытша иеленуіне және пайдалануына концессия шарты негізінде беріледі. Концессия шартын жақсарту, аяқталмаған құрылыс объектілері концессия шартын орындау кезінде туындаған зияткерлік, шығармашылық қызметтің нәтижелері мемлекет меншігіне беріледі. Концессия шарты жағдайларын орындау нәтижесінде қалыптасқан объектілер олар құрылғаннан кейін шартта өзгеше көзделмесе мемлекет меншігіне беріледі. Концессионердің концессия шартын орындау кезінде алынған өнімдері, табыстары оның меншігіне беріледі. Концессия объектілері шарттың әрекет ету мерзімінде кепілдің пәні бола алмайды. Концессия объектілері шарттың әрекет ету кезеңінде алып қоюға жатпайды.

Концессионер өзіне сеніп тапсырылған мемлекеттік мүліктің жойылуы немесе бүлінуіне өз тәуекелімен жауап береді. Концидент концессиялық жобаны қоса қаржыландырған жағдайда және концессионерге инвестициялық шығындарына өтемақы жасаған жағдайда объект мемлекеттік меншікке өтеді.

Концессионердің шығындарын өтеу мен табыс алуының көзі мыналар:

1. Концессия объектісін игеру нәтижесінде алынған тауарларды (жұмыстарды, қызметтерді, өткізу)

2. ҚР-ның заңнамасында белгіленген жағдайда мемлекеттік субсидиялар

3. ҚР-ның бюджет туралы заңнамасына сәйкес концессионердің инвестициялық шығындарына өтемақы жасау

4. Әлеуметтік инфрақұрылым объектісін ұстап тұру шығындарының шегінде эксплуатациялық шығындарына өтемақы жасау

5. Мемлекет меншігіндегі концессия объектісін басқаруға сыйақы

6. Концессия объектісінің қолжетімділігіне берілетін ақы

Концессия объектісіне қолжетімдік төлемақысы әлеуметтік маңызды санаттағы концессиялық жобаларға қатысты қолданады. Концессионердің тасбыс алу және шығындарын өтеу көздері концессионерді таңдау бойынша өткізілетін конкурстың нәтижесінің негізінде анықталады.

ҚР-сы Үкіметінің концессия саласында төмендегідей өкілеттіліктері бар:

1. Республикалық меншіктегі объектілерге қатысты концессиялық комиссиялар бойынша ережелерді қалыптастырады және бекітеді

2. Концессиялық жобалар бойынша кеңес беру қызметін жүргізетін заңды тұлғаларды анықтайды.

3. Концессиялық жобалар бойынша қаржыландыруды жүзеге асыратын ұйымдарды анықтайды.

4. Аса маңызды концессиялық жобалардың тізімін бекітеді;

5. Концессия мәселелері бойынша арнайы ұйым құрады

6. Концессия объектілерін пайдаланғаны үшін жалға алу төлемақысын төлеу тәртібін белгілейді.

Жоспарлау бойынша мемлекеттік уәкілетті органның өкілеттіліктері :

Концессия мәселелері бойынша арнайы ұйымдарды мына мақсаттарда тартады:

-Концессиялық ұсыныстарға сараптама жасау;

-Конкурстық құжаттамаға сараптама жасау;

-Концессиялық ұсыныстарға сараптама жасау;

Концессия шартының жобасына сараптама жасау;

-Концессионердің мемлекет кепілдігін алуға байланысты ұсынысына сараптама жасау;

-Концессия жобаларын жүзеге асырудың бағасы;

-Республикалық меншікке жататын объектілерді орта мерзімді кезеңге концессия берілетін объектілердің тізімін қалыптастырады және бекітеді.

-Конкурстық құжаттама мен концессиялық шартты келіседі;

-Концессия объектісін құнын анықтау және концессиялық қызметке мемлекеттік қолдаудың және концессионердің шығындарды өтеудің құнын анықтау әдістемесін бекітеді;

-Концессиялық жобаларды ұйымдастыру саласында әдістемелік басшылық және салааралық үйлестіруді жүзеге асырады. ҚР-ның және жергілікті атқарушы органдардың концессиялық міндеттемелерінің лимитін қалыптастырады.

-Концессия шарттарының реестрін жүргізеді;

- Концессионерді таңдау конкурсын өткізу тәртібін белгілейді;

-Концессиялық жобаларды ұсыну, қарау және таңдау тәртібін анықтайды;

-Экономиканың әртүрлі саласындағы типтік концессиялық шарттарды бекітеді;

-Концессия шарттарына мониторинг жасау тәртібін бекітеді;

Концессиялық жобаларды жүзеге асыру тәртібін белгілейді;

-Концессиялық жобаларды әлеуметтік маңызды санатқа жатқызу тәртібін белгілейді.

Объектілерді концессияға берудің төрт кезеңі бар:

1.Концессиялық ұсыныстарды таңдап алу;

2.Тізімді қалыптастыру;

3.Концессионерді таңдау бойынш конкурс өткізу;

4.Концессионерді анықтау және концессия шартын жасасу

Қазақстан Республикасының концессиялар туралы заңнамасының дамуы нақты кезеңдерден өтті. Концессиялар туралы заң 1991 жылы тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында қабылданды. Ол 22 баптан құралып, Қазақстан Республикасы аумағында тек шетел инвесторларына концессияны берудің ұйымдық, экономикалық, құқықтық шарттарын реттеу қажет болды. Концессиялық қатынастардың бұл кезеңдегі заңдық моделін кешенді қатынастар деп атауға болады. Оның кешенділігін мыналардан байқауға болады:

Біріншіден, концессия шетелдік заңды және жеке тұлға - концессионерге табиғи ресурстарды, жерді, мүлікті жалға беру ретінде анықталды. Басқаша айтқанда концессия аренда шарттарының тобында қарастырылды. Бірақ, онымен бір уақытта концессиялық қатынастарда мердігерлік, сақтандыру, еңбек шартының элементтері болатын.

Екіншіден, концессиялық қатынастар өзінің құрылымында жеке және жария құқықтың нормаларын қамтыды. Концессиялық қатынастардың аралас сипатын оған қолданылатын құқықтан байқауға болады. Сол тұстағы концессиялар туралы заңның екінші бабының бірінші тармағына сәйкес концессиялық келісімдердің жалпы талаптары концессиялар туралы заңмен, шетелдік инвестициялар туралы заңмен, жекешелендіру туралы заңмен, қоршаған ортаны қорғау туралы заңмен және ҚР-ның қолданыстағы заңдарымен реттелді. Қорыта айтқанда, 1991 жылғы концессиялар туралы заңда концессиялық қатынастардың кешенді моделі реттелді. Дегенмен, аталған заң ұзақ уақыт қолданыста болған жоқ. 1993 жылы сәуір айында оның күші жойылды. Аталған жай концессиялық қатынастар орын алған жоқ дегенді білдірмейді, олар арнайы заңнамамен реттелді. Мысалы, 1996 жылғы жер қойнауын пайдалану туралы ҚР-ның заңы жер қойнауын пайдалану операцияларын жүзеге асыру үшін келесі келісім шарттардың түрлерін көрсетті. 1) өнімді бөлу туралы келісім, 2) концессиялар туралы келісім, 3) мердігерлік және өтемелік қызмет көрсету туралы келісім шарт. Сонымен қатар, концессияның элементтері 2003 жылы қабылданған ҚР-ның инвестициялары туралы заңынан да көрініс тапты. Мысалы, осы заңның 18-ші бабында мемлекеттің заттай гранттар беру мүмкіндігі қарастырылды.

Қорыта айтқанда, концессиялық қатынастардың дамуының екінші кезеңінде мұндай қатынастар әртүрлі заң актілерімен реттелді. Біздің ойымызша мұндай жағдайға 1999 жылы 1 шілдеде қабылданған ҚР-ның Азаматтық кодексі мүмкіндік жасаған. Азаматтық кодекстің

541 бабында мүлік жалдаудың объектісі ретінде тұрғын үйлерді жалдау, жер учаскелері, жер қойнауы учаскелері және т.б. оқшауланған табиғи объектілер, оның ішінде концессиялық келісімдердің негізінде берілетін объектілерде айтылған.

Үшінші кезеңде, арнайы заң 2006 жылы 7 шілде де ҚР-ның концессиялар туралы заңы қабылданды. Заңның қабылдауына әсер еткен жайттарды атап өту қажет. Заң жобасының екі нұсқасы дайындалды. Біріншісі, экономика және бюджеттік жоспарлау министрлігі ұсынған жоба. Екіншісі, М.К.Сүлейменов жетекшілік еткен заңгер ғалымдар дайындаған жоба. Күшіндегі редакциясы аталған заң жобаларының элементтерін өзіне қамтыған заң деп атауға болады. Нақты айтқанда концессиялар туралы күшіндегі заң концессия шарттарының жасалу тәртібін, орындалуын және тоқтатылуын сонымен қатар, концессионер мемлекеттік қолдануға байланысты мемлекеттік кепілдіктер мен қолдау шараларына байланысты қоғамдық қатынастарды реттейді. Заң мемлекеттік меншіктегі объектілерді концессияға беруді көздейді және концессиялық қатынастарды жария құқықтық реттеуге арналған.

Концессиялар туралы заңның бір ерекшелігі транспорттық инфрақұрылым объектілерін концессияға беру мүмкіндігін қарастырған. Бүгінгі таңда мемлекеттің экономикалық қатынастарға қатысуына байланысты теориялық негіздер жоқ. ҚР-ның Азаматтық кодексінде белгіленген нормаларда мемлекет азаматтық - құқықтық қатынастарға тең негізде қатысатындығы көрсетілген. Алайда, оның практикалық жүзеге асырылуы көптеген қиындықтар туындатуда. Бұл мәселелерді концессия туралы заңның аясында қарастырып көрейік. Заңның 5-ші бабы концессия объектілеріне меншік құқығына байланысты мәселелерді реттейді. Осы баптың бірінші тармағына сәйкес концессияға берілген объектілердегі жақсартулар сонымен қатар, аяқталмаған құрылыс объектілері концессия шартын орындау кезінде туындаған зияткерлік меншік объектілері мемлекеттік меншік болып табылатындығы көзделген. Баптың үшінші тармағында концессионердің концессия объектісін пайдалану кезінде алған табыстары және басқа да кірістері оның меншігі болатындығы айтылған. Бұл жерден бірнеше тұжырымдамалық сәйкессіздіктерді байқауға болады.

Біріншіден, интеллектуалдық меншік құқығы призмасы тұрғысынан қарастырмайды.

Екіншіден, аяқталмаған құрылыс объектісі мемлекеттік меншіктің объектісі болып табылмайды.

Үшіншіден, мүлікті жақсартулардың мағынасы мүлікті жалдау шартында толық сипатталған. Концессияға қатысты біздің пікірімізше мүлікті бөлінетін және бөлінбейтін жақсартулардың концедентке берілетіндігі туралы норма қайта қаралуы тиіс. Бұл талапты диспозитивтік мағынада болуы тиіс. Біздің пікірімізше концессия туралы заңның кейбір кемшіліктері өзгертулер мен толықтырулар жолымен жойылуы қажет. Атап айтқанда:

Біріншіден, аталған заңның заңдық техникасы жетілдірілуі тиіс. Сілтемелік нормаларды қысқартқан дұрыс. Заң Қазақстандық заң ғылымы мен құқық қолдану тәжірибесіне бейімделуі қажет деп ойлаймыз. Заңда концессияның мақсаты мүліктік жақсартулармен және тиімді пайдалану болатындығы айтылған. Егер, пайдалану тиімсіз болса, ол концессия болып есептелмей ме? Біздің пікірімізше мұндағы концессия мақсаты декларативтік сипатта және бақылау функциясын жүзеге асыратын тұлғаның субъективтік тұрғыдан қарауына зор мүмкіндік туындатады.

Екіншіден, заңды жүзеге асырудың шарттық негізі яғни концессиялық қатынастардың азаматтық құқықтық моделі сақталуы тиіс. Ең алдымен концессия шарты қатысушыларының тең жағдайын қамтамасыз ететін моделі. Концессияның өзі мүліктік жалдаудың жекелеген нысаны ретінде сипатталуы тиіс. Заңдағы әкімшілік нормалар мейлінше азайтылып рұқсат етуші нормалар көбірек орын алуы қажет. Әсіресе мұндай нормалар концессиялық инфрақұрылымға инвестиция тартуға мүмкіндік туындатады.

Үшіншіден, концессия объектілерінің тізімі анықталуы тиіс. Біздің ойымызша, бұл мемлекеттік меншіктегі азаматтық айналымнан алынған немесе шектелген объектілерге қатысты орын алады. Мысалы, магистральды теміржолдары. Бұл объект тек мемлекет

меншігінде бола алады. Солай бола тұра оны салу және эксплуатациялауды концессионер жүзеге асыра алады.

Төртіншіден, концессиялық заңнама мен жер қойнауы және жер қойнауын пайдалану заңнамасының ара қатынасына байланысты. Қазақстан Республикасының күшіндегі концессиялар туралы заңында оның нормалары жер қойнауын пайдалану концессиясына байланысты қатынастарға қолданылмайтындығы көрсетілген және жер қойнауын пайдалану концессиялары салалық заң актісінің нормаларымен реттелетіндігі айтылған. Алайда, 2017 жылы 27 желтоқсанда қабылданған Қазақстан Республикасының «Жер қойнауы және жер қойнауын пайдалану» туралы кодексінде жер қойнауын пайдалану концессияларына байланысты нормалар көзделмеген. Жер қойнауын пайдалану саласындағы шарттар құқықтық табиғатына қарай концессиялық шарттар болып табылады. Біздің пікірімізше, концессиялық қатынастарға заңнаманың басқа салаларының нормаларын қолдану мүмкіндігі болмайтындығын көрсетеміз. Мысалы, жекешелендіру туралы Қазақстан Республикасының заңнамасының нормалары концессия шартына қолданылмайды. Себебі, концессия объектісі мемлекетке қайтарылуы тиіс болып табылады.

Қорыта айтқанда концессиялық құқықтық қатынастарды дамыту- мемлекеттік экономикасына инвестиция тартудың ең тиімді құралы деп айтуға болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы
2. 2017 жылғы 31 қаңтардағы Мемлекет басшысы Н.Назарбаевтың «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» атты Қазақстан халқына Жолдауы. http://www.akorda.kz/kz/addresses/addresses_of_president/memleket-basshysy-nnazarbaevty-n-kazakstan-halkyna-zholdauy-2017-zhylgy-31-kantar
3. Сосна С. А. Концессионное соглашение – новый вид договора в российском праве // Журнал российского права. 2003
4. Доронина Н.Г. Сосна С.А. Концессионные соглашения. Теория и практика. - М.: "ООО Нестор Академик Паблшерс", 2002

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА КОРРУПЦИОННЫЕ ПРАВОНАРУШЕНИЯ

Карibaева Айман Кудайбергеновна

Докторант 3-го курса

PhD докторантуры, кафедры гражданского и экологического права

ЕНУ им. Л.Н.Гумилева

Научный руководитель д.ю.н., профессор

Нургалиева Енлик Нургалиевна

В Республике Казахстан в последние десятилетие возрастает интерес со стороны исследователей-правоведов к коррупционным правонарушениям. Такой интерес ученых-юристов объективно обусловлен нетерпимостью государственной политики к такому явлению. Коррупция – это недопустимое в демократическом государстве явление. Более того, коррупция – это социальное зло, которое посягает на национальную безопасность. Коррупцированная государственная власть разрушает основы демократии, отталкивая граждан от государства. Поэтому искоренение коррупции в стране – необходимое условие развития государственности по демократическому пути построения правового, социального государства, к которому стремиться Республика Казахстан.

В Казахстане нетерпимость государственной власти к коррупции проявляется в последовательной борьбе с этим явлением. Создание правовой базы борьбы с коррупционными правонарушениями – одно из основных направлений государственной деятельности в этой сфере. Историю борьбы с коррупцией в Республике Казахстан можно проследить по нормативным правовым актам, которые были приняты на том или ином этапе